

અલખેલી બીડી

ઉર્ફ

દયાહિન દેવો.

[Handwritten signature]

જ નામડીના મવ ૧૦૦ કિલો મુળાનુસાર
માળીશક એન્ટ્રાવાયાગા નાપાન મ ૧૧ ૨ મા
૧ મનો લમીન મવાળી વિના મ ૧ ૧ મસી મવ
મામી ન ૧ ૧ ૧ ૫-૨ .

૧૧૦ તથા ૧૧૧

કિલો મુળાનુસાર માળીશક એન્ટ્રાવાયાગા

મમાન ના

કિલો મુળાનુસાર માળીશક

મા ૧૧૧ ની મુ એન્ટ્રા

પ્રત ૧૦૦ ૧ મામી ૧૦૦ ૧ મા ૧૦૦

કિલો ૦-૧ ૬

આમુદ ચતમ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં પ્રિન્ટાન કરાવેલી

આમ પહેલે પ્રકાશકને મા ૧૧૧ ૧ ૫-૫-૨

૧૦૦ ૧ ૫-૫-૨

૧૦૦ ૧ ૫-૫-૨

૧૦૨૪૫

ખરી સ્વદેશ ભક્તિ.

જોઈએ તે અરેખર વે ઉપરજ આધાર રાખે છે. જરા પાછળ નજર કરો. પ્રાચિન કાળના ઋષિ મુનીઓ પોતાના આચારવિચાર વેદને અનુસરતા જ રાખતા હતા; તે વેદ બોલે તેજ ખરે ધર્મ. એવી માન્યતાવાળા હોવાથી તેમની સ્થિતિ કેવી સુખેપુર્ણ હતી તે જાણીતું હોવાથી અત્રે કહેવાની જરૂર નથી. તેથી ઉલટું અર્વાચિન કાળમાં આપણે વેદથી વિમુખ થઈએ છીએ. જગતના મતભેદ આદ્યે આટલું દર્શી વસ્તુ છે તં પણ કેટલાક જાણના નથી. જેના પરિણામે હાલમાં ચારે વર્ણ દુઃખમાં સડે છે. ખરેખર યુ આ દીલગીર થવા જેવી વાત નથી.

આવા ખારીક સમયમાં શ્રી સનાતન વેદ ધર્મોત્તેજક મંડળ શ્રી વેદનો પુનઃ પ્રચાર કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે તો તે પ્રશમનીય છે એમ હરકોઈ મનુષ્ય કહેશે. પરંતુ તમારા હૃદયમાં શ્રી સનાતનવેદધર્મ પરત્વે લાગણીના એક પણ અંશ હશે તો જરૂરી તે તમોને તમારી દુરજ સમજવી મદદ મંડળમાં પૈસાની વા પુસ્તકોની મદદ આપી તેને ઉત્તેજન અપાવશે જ. જે દાન મળશે તેની પહોંચ મળશે તથા વાર્ષિક રિપોર્ટમાં સહાયક તરીકે નામ બહાર આવશે. વધુ વિગત માટે લખો.

શ્રી સનાતન વેદ ધર્મોત્તેજક મંડળ

ના વ્યવસ્થાપક.

ડૉ. રામનાથ મહાદેવની વચ્ચેશ્વર

મું. સો. સો.

સા.સ. સા.સ. સા.સ. સા.સ. સા.સ.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૪૪૫ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ અંલેખા લાડી

વિષય કે-૨૧

ॐ . तत्सत् परमात्माने नमः

जीडी निषेधक

अलખेन्दी जीडी

७२

दयालिन दैत्यो.

भाग १ लो.

शाहुलविक्रीडित छंद.

प्रीते प्रणुमं प्रेमथी प्रथम हुं, जे छे गण्डोना पति,
सुखि आप तणी त्रिया डेरी हुं तो, भागुं छुं
मममां गति;

ह्रीं . कृपा लाव मुज्जु छिपरे, सिद्धि सिद्धिना पति
निषेधकारक हुं निषेधकारक हरि, सर्वज्ञ श

(૨)

પરમહંસ પરિબ્રાજ્ઞાનાર્થ શુદ્ધ, સ્વામિ મધુસૂદન;
તત્ત્વજ્ઞાનિ પુરા પ્રભુ બ્રહ્મ પદે, તેને કહું વંદન;
શુદ્ધપિ પરબ્રહ્મનું સ્તવન કરી, માગું સદા હે વિભુ,
વ્યસનો જે ખોટાં રહ્યાં ભૂપરે, શાન્તિ કરો હે પ્ર
સંવાદ.

સદ્ગુણી માણસ—

રે કોણુ છું ને કેઈ ન્યાતે, શું છે તાઈ નામ રે,
કોણુ તારાં માત પિતા, શું છે તાઈ ગામ રે;
કોણુ તુંને મોકલીને, શું છે તારે કામ રે,
વણુ ખોલાવે અહીંયાં, કેમ કીધો કામ રે.

ખીડી—

કૃત્યા છું હું જાતનીને, ખીડી માઈ નામ રે,
યત્ર તંબાકુ માત પિતા, સર્વ દેશે કામ રે,
વ્યસની જે લોકો સહુ તે, તેમાં મુજને મોકલે,

(૩)

વાજતે ને ગાજતે, એકેક આબ્યુ ઠોકલે.

યમરાજના કે'વા થકિ હું, કલિ યુગે અહીં આવી છું.

મુજમિત્રોને યમ પાસ ઠેલી, પ્રેમે તેને ભાવી છું.

મૃત્યુ પામી લોકો સહુ, સ્વર્ગમાં સિધાવતા,

આવીને કે યમરાય પાસે, હૃદે દુઃખી તે થતા;

સદ્ગુણી માણસ—

રે દુર જાને દુર જાને છટ, અભાગણી મુજ થકી,

નકંની તું ખાણુ છે ને, અમ લોહીની તરસી નકી;

અવગુણ તારામાં ઘણા છે, શું કહું મુખે કથી,

શુભ કૃત્યો ને સૌ ખાળીને તું, અર્પે છે અવળીમતિ

ખીડી—

બહુ યોલો નહિ એ ભાઇ ને, જુઓ જ અટકા રંગના,

કુમાડો ગોટે ગોટે કાઢો, સ્વાદ સૌ ઉમંગના,

નથી દેસદની લમને મતિ, અવળું વઢો સોજા.

(૪)

સૌ ગુણુ મારા પ્રેમથી, મુજ મિત્ર જુઓ આ ભૂકે

વ્યસની માણસ—

અરે ઓ આખર ખોટા, ખપો છો રે સદા ગુણી,
નથી વિચાર હૃદયમાં, સદા છો ખીડીના ઋણી;
પ્રભુએ યજ્ઞ કરવાના કહ્યા છે રે મૂખે અંધા,
ગોટે ગોટા ધુમાડાના, કાઢીને કરે છે બંદા.

સદ્ગુણી માણસ—

કહો છો ખીડીના ઋણી, જતાવો ક્યાં લખેલું છે,
ગીતા વા કૃતિ સ્મૃતિમાં, કે પુરાણે લખેલું છે;
પ્રભુ તણા સૌ યજ્ઞે, શાસ્ત્રાએ લખેલા છે,
વૃથા બકા છો શું મુખે , તમારા ક્યાં લખેલા છે,

વ્યસની માણસ—

મિથ્યા બોલી વધાવો શું, જરા આ ધ્યાનમાં લેશો,
ખીડી સમ મળા, કહો છે ક્યાં જ તે રહેશે;

સ્વાહ તેનો ત્રિલોક મધ્યે, નથી કાંઈ અમે લાગ્યો,
તમે આખી ન તેને તો, વૃથા જન્મારો શેં ગાળ્યો.

સદ્ગુણી માણસ—

અરે ઓ જ્ઞાત મારારે, કહું તે ધ્યાનમાં લેજે,
ખીડીનો સ્વાહ કેવો છે, હેતે તું આજ મને કે'જે;
ખારો ખાટો જ કે તીજો, લાગે છે સ્વાહ કંઈ ત્યારે,
ગળ્યો કે કડવો મીઠો, બોલો ને સારો નહારો.

વ્યગ્રની માણસ—

સૌ ઓળખાણમાં પે'લી, ખીડી થાય છે ચારી
નમાવે વેરીને પ્રિતે, ટાળે છે લય સૌ ભારી;
વળી સુગંધ ઉડ્યાથી, જરૂર કો પાસ ના આવે.
લાગી લગ્ની અમોને તેની, પ્રભુનું નામ ના ભાવે.

સદ્ગુણી માણસ—

વિવેક સમ વિશ્વમાં ફેલાયો, નથી થાતી લાઈ ચારી,
આવો બેસો પદ્મારો, બોલ્યાથી કયાં મારામારી.

કેવડા સમ વાસ બીડીની, લાગે છે બહુ તને સારી,
ભોગી બ્રમરો અમ જેવા, ન આવે તેથી નહારી.

વ્યસની માણસ—

આલ્યો જુવો કાંકડો લાઇ, સુખે ઘાલીજ છે બીડી,
સટાકા ભેરથી મારૂં, અમારી રવર્ગની સીડી;
ફેશન અમારી લાગો નં, ચિરૂટ મુંખમાં જ શોભે છે,
બનાવી હોષ રાતાને, તાંબુલ સુખે જ ઓપે છે.
વૃથા એ રંગ ચઢાવ્યો, અમારાં લિપ્સ છે કાળા,
હાટે હરનિશ જપીએ છીએ, બીડી બીડી તણી માળા
સિગારેટ ના પુકી જેણે, વૃથા પૈસા તેણે ધાર્યા,
અમે સમ પૈસામાં પુજો, મુકંતાં તેજ છે હાર્યા.

સદગુણી માણસ—

ખરી લાઇ વાત સુણી મેં, ફકકડ બનવા તમે માંગો
સત્કીર્તિ થકી હરનિશ, તમે તો દૂર રે લાગો;

(૭)

લોભા સો કે'શે છકેલો, ના વિશ્વાસે કદી રે' ને,
તમારો તોલ આ કે કંઈ, બીજો હોયે જ તો કે'ને,
જપલું જે મુખે હરિનામ, મુખે તે બીડી ઘાલી છે,
પ્રભુના ઠામ ઠેકાણાં, તણી જગ્યાઓ ટાળી છે;
ખૂ ખૂ ખૂ રાતદિન થાયે, વહે છે છે શું મુખે એતો,
ખૂ કે'તાં ખુવારી છે, તમારી તો બીડી પીતાં.

વ્યસની માણસ—

જુઓ ચોરો બીજો તેથી, જરૂર કેા પાસ ના આવે,
જરાનાં દુઃખ જે મોટાં, વ્યસનથી દૂર તે જાવે;
વળી આંખો તણી ગરમી, ખૂબીથી તેજ કાઢે છે,
કબજાઆત હસ્તનો મોટો, જરૂરથી તે મટાડે છે.

સદ્ગુણી માણસ—

વૃથા વહે છે શું ભાઈ, જીવન નિદ્રાથી ચાલે છે,
તમોને ના આવે મ દીન, હૃદયે તેજ સાલે છે;

લોગો લોગવવાની જે, ઉત્તમ તકા યુવાની છે,

રોગોમાં વેદના વેડી, મરણે તે વિતાવી છે.

માટા સર્જન ડોકટરો, તણા અભિપ્રાય જુઓ હા,

વૃથા વેંમે કુટાઇને, નેત્રાનાં તેજ ખૂવો ના,

કબજિઆત જો મટે આથી, જરૂર હવા ન કે ખાઓ

બ્યસની લોખા ભૂતળે, કહી વેદ પાસ ના જાઓ.

આમ વાહવિવાહ કરે છે તેવામાં સદ્ગુણી માણસના કાને કંઈ સ્વર સંભળાય છે તેથી તે સાનંદાશ્ચર્યથી એકદમ નિચે પ્રમાણે બોલે છે.

અરે ! બાઈ, સાંભાળ, આ અંતરિક્ષ શાનો નાહ થાય. છે ' વાહ શુ' કર્ણપ્રિય જ્ઞાન ! વાજ્ર સાથે નીસરતો કોમળ સ્વર કેવો મધુરો લાગે છે ! બાઈ એ તો અત્રિક્ષમાં રહેનારી અપ્સરાઓ આપણને શ્રવણ કરાવવા ગાતી હોય તેમ તેમ જણાય છે; કારણ કે તે આપણા વાતા-લાપને લગતુંજ સંભળાય છે, આ પ્રમાણે વાત કર્યા બાદ તેઓ એકાગ્ર ચિત્તે આનંદથી સાંભળવા લાગ્યા.

અપ્સરાઓ—

અલખેલી ખીડી ભાગ ૧ લો.

ખીડીનું ફારસ.

પ્રકરણ ૧ છું સંદેહે વિષય દર્શન.

ભાઈ ઘેલશંકર, આપણા માનીતા ભાઈ સાહેબની કીર્તિ તો તમે સાંભળી હશે ના સૂચી હોય તો તમારે કાન નથી એમજ કહીએ તો ચાલે અજ્ઞાનશંકરે પ્રથમ વાર્તા ચલાવી.

હા ભાઈ, કાલેજ મેં એજણ પાસેથી સાંભળ્યું કે ભાઈ સાહેબ તો કુળમાં દિવા રૂપે જ પ્રગટયા છે; ફારણ કે તેમના જેવા ઉદાર હીલના આ ફાની દુનિયામાં બહુ જ થોડા. અરે ! હુ તો કહું છું કે આપણું અહો ભાગ્ય હોય તો કદાચ એકાદ મળે, બ કી તો કોઈ નથી, ઘેલશંકરે અજ્ઞાનશંકરને મોલનો ટેકો આપતાં કહ્યું. બસ એટલું જ ? એતો શું. પરંતુ ભાઈ સાહેબ પુણ્યના પ્રભાવથી જો ધારે તો દાનેશ્વર રાજ કર્ણને પણ સ્વર્ગમાંથી હેઠો પાડે ને સૂર્ય નારાયણના રથને પણ સ્થંભાવી શકે. પણ ભાઈ સાહેબ જાણી જોઈને માઝા તોડતા નથી. કેમ ગોપીકાસ ખરું ને ? અજ્ઞાનશંકરે ભાઈને ખૂબ ચઢાવ્યા, પરંતુ

શંકા ઉત્પન્ન થઇ કે જો તે એ પ્રમાણે કરવા જશે તો જુદો પડીશ એમ ધારી આગળનું વાક્ય ઉમેર્યું.

સાચી વાત. ગયા પરમદિનેજ એક પ્રાદાણે આવી દિકરાના ઉપવિતાર્થે રૂપીઆ પાંચસોની માગણી કરી. તરત જ ભાઈ સાહેબે કહ્યું ઓહો હો ! એમાં શું માગ્યું. એમ બોલી તરત જ ઢગલી કરી દીધી. વળી આપણને પણ વિના માગે કેવી સર્વ વસ્તુઓ પુરી પડે છે. ધન્ય છે એમનાં માત પિતાને. અરે હું ભૂલ્યો. રૂપીઆ અર્પણ કરતી વખતે તેમની માતુશ્રી આવી પહોંચતાં રૂપીઆ આપવાની ના પાડી હતી કેમ ખરૂં ને લોટશંકર ભાઈ ? ગમ્પીદાસે વાતનો પાયો રચી લોટશંકર ભાઈને આગળ વધવા કહ્યું.

બરાબર જ્યારે હું મારા કામસર ત્યાંથી જતો હતો ત્યારે ભાઈ તેમની માતાને આ પ્રમાણે કહેતા હતા. “ ડા-કરી, છાનીમર ધર્મના કામમાં આડી ન આવ. ચુપ રહે નહિ તો માર ખાઈશ ” ત્યાર બાદ માતાના બોલને ન ગણકારતાં રૂપીઆ આપી દીધા; પરંતુ પ્રાદાણ કંઈ જપ કરતો હોય એમ લાગતું હતું. લોટશંકરે આગળ વિવેચન કરતાં કહ્યું.

તે પ્રાદાણને કોણ જાણે અવળું સૂઝ્યું. કે પછી બે ભાનમાં હો, તેણે તો ભાઈ સાહેબનું માણું માગ્યું.

માતાએ તકરાર કર્યા છતાં પણ ભાઈ જેવું મસ્તક કાપવા જાય છે કે તરત જ પ્રાદ્મણ મટી ચતુર્ભુજ રૂપે વિષ્ણુએ દર્શન દીધાં કેમ ખરું ને ભાઈ સાહેબ ! છેલ્લશંકરે વાતને સંપૂર્ણ રૂપ આપતાં સવાલ કર્યો.

લહેરીલાલ—ભાઈઓ બોલ્યા તે કેવું ? મને તો કશું સાંભરતું નથી. પ્રાદ્મણ શો ? ભગવાન શો ? મને તો બધું ગપાસ્ટકજ લાગે છે.

ઉડાઉશંકર—અરે ના તેઓને તો બોલતાં જ ક્યાંક આવડે છે. સાલા હુચ્ચા ભામટાઓની અક્કલ જ ક્યાં મારી ગઈ છે; કારણ કે આ ઠેકાણે આપ સાહેબની સમક્ષમાં આવી સાચી જુઠી વાત થાય એ કહે છે તેમ નહિ પરંતુ સાંભળો તમે જુઓ પેલા હરિકૃષ્ણ મહારાજના હૃદય પછવાડે બીડી પીતા હતા ને ધૂમાડો આવવાથી પેલા પ્રાદ્મણે બૂમો પાડી હતી ?

લહેરીલાલ—હા તે સાચું. તેને ધૂમાડો નહિ ગમતો હોવાથી તે બળડતો. શું ભગવાન બતાવવાનું કે માથું આપવાનું કહેતો હતો ?

ઉડાઉશંકર—હા. તે પ્રભુની વાત કરતો હતો, અને તે શ્રવણ કરવા તમને અલ્યા લહેરી, અલ્યા લહેરી કહી

ખૂમો પાડતો હતો. તે સાંભળી તમે નજીક ગયા, ત્યારે તે બ્રાહ્મણે વિનાવિલાંબે એક લાકડી લઈ મંત્રીને તમારા શરીરને સ્પર્શ કર્યો કે તરત જ તમે આ લોકનું ભાન ભૂલી ગયા; જેથી પરમાત્માના દર્શનને લાયક થાય. કેમ વાત ખરીને મોરખાન ?

લહેરીલાલ—હા એ તો સાચું પરંતુ એતો એમ થયેલું કે હું તે બ્રાહ્મણના મારથી બે ભાન થઈ લોંગે પડ્યો હતો વળી અત્યંત કાલાવાલા કરતાં પણ મારો છુટકારો કર્યો નહિ વધારામાં બિકથી મેં મારા પાંચ રૂપીઆ પણ આપ્યા હતા. જો મારી માતૃશ્રી ત્યાં આવ્યા ન હોત તો મારા તો બારજ વાગી જત ત્યારે તમે તો વળી ભગવાન મળ્યાની ને પાંચને બદલે પાંચસેની વાત કરો છો. એનું કેમ ?

ઉડાઉશ કર—તે ખરું પણ જુઓ પ્રથમ તમે ઠોકું નમાવી ઉભા હતા કે નહિ ત્યાર બાદ પેલી લાકડીની અનૈકિક શક્તિથી તમે ભાન ભૂલી પૃથ્વી પર દંડવત્ નમસ્કાર કર્યા તમોને દર્શન મળેલાં પરંતુ તે વખતે ખાસ પ્રભુએ મૂકેલી ભૂલવણીથી તમે તે ભૂલી ગયા. અમને તો દુનિયાદારીનું થોડું થાણું ભાન હોવાથી બરાબર દર્શન ન થયાં. તમે તો સંસારમાં નિર્લેપ છાદ્મી શુભરો છો તેથી તમને અમૂલ્ય લાભ થયો.

લહેરીલાલ—તે તો કાણુ જાણે મેં તો પાંચ રૂપિયા આપ્યા હતા, અને આ ભાઈઓ કંઈ છે પાંચસેં તે કેમ મનાય ? ગપ કે કંઈ બીજું ? એમ નહિ તેમનું કહેવું અક્ષરશઃ સાચુ છે, પરંતુ બોલવાની ભાષા પાઠાભેર છે. એ તો એમ થયું : લાકડીની અસરથી તમે ભાન વિસરી ચયા બાકી તો તમે પાંચસેંજ આપ્યા છે. જુઓ તમારે તેની ખાત્રી કરવી છે ? વિષયુ લગવાને કૃપા કરી તમે વાત સાચી માનો તે સાફ પીઠ ઉપર ત્રણ ડંકુની લીટીઓ પાડી મૂકી છે, હરઘડીએ વાત તાજી થાય ને ભાન ઠેકાણે આવે તે સાફ હમણાં પણ તે નિશાની સ્પષ્ટ દેખાય છે. જુઓ ને ખાત્રી કરો આમ બોલી કહેવામાં ચાલાક ઉઠાઉશકરે ભાઈ સાહેબને બરાબર સમજણ પાડી કહ્યું. પીઠે દર્પણુ રાખી સામેના તકતામાં પીઠ ઉપરની રેખાઓ બતાવી. દર્પણુ રજુ કર્યું તદ્દન જુદું. લાવ જોડું જો નિશાની મળશે તો બધી વાત સાચી માનીશ; નહિ તો ચામડી વેંત ઉતારી લઈશ ને વધારામાં સોબત પણ છોડી દઈશ. હું કાબેલ માણસ છું. નથી કંઈ કાચો પોચો કે એમ ‘ જાંગે ગળ્યું ગટ તેનું નહિ કાગળ કે ખત ’ માનું એવી ગપ મારી કને નહિ ચાલે. આમ પોતાના જ્ઞાનનું શુભાત રાખતાં રાખતાં લહેરીલાલે કહ્યું. તરતજ ઉઠાઉ શકરે શ્રી રાધાકૃષ્ણના મંદીરમાં લઈ જઈ સામેના તક-

તામાં પીઠ પાછળ મહા પ્રયત્ને આનંદ હથાવતાં તથા શાખાશી આપતાં આપતાં આપણા ભાઈ સાહેબ નીચે પ્રમાણે બોલ્યા.

આવેલા દર્પણની સહાયથી પીઠ ઉપરની રેખાઓ બતાવી. પછીથી વાક્ય વાંચવાનું શરૂ કરે.

લહેરીલાલ—ભાઈઓ. વાતાં સત્ય છે. ઉડાઉ શંકરે બરાબર સમજાવ્યું વાસ્તે તે આવા માંગલિક પ્રસંગે વધુ ઇનામને લાયક છે. તમે તેના પ્રમાણમાં થોડા છો. આમ બોલી લહેરીલાલે દરેકને પચીસ રૂપિયા તથા ઉડાઉશંકરને ત્રણ તોલા સોનાની સાંકળી કાઢી કંઠે આરોપણ કરી, ભાઈની સમજ પ્રમાણે તેઓની બરાબર કિંમત આંકી. આવી રીતે તેઓ તેને અવળું સમજાવી કળે પૈસા કાઢી લેતા.

પ્રકરણ ૨ જી.

લહેરીલાલની ઓળખાણ.

પ્રિય વાંચક! ગયા પ્રકરણમાં આપણે લહેરીલાલ તથા તેમના ભાઈબંધો સાથે થતો વાર્તાવિનોદ મનજી કર્યો. તે

વાંચ્યાથી આપણા દરેકના મનમાં પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય
લહેરીલાલ નામે વ્યક્તિ કાણુ ? એ ટોળી વાળા કોણુ છે
ને તેઓ શી રીતે અને શા માટે એકત્ર થયા હશે ? એ ટોળી
એવી કઈ અલૌકિક શક્તિ વાળી, કે મંત્ર સાધના વાળી કે
યોગ સાધક અગર કોઈ જડી ખુટી વાળી હશે કે જેણે
પ્રભુ દર્શન કરાવ્યાં ? આ પ્રમાણે ઘણી શંકાઓ આપણામાં
જન્મ પામે છે. તો તે નિવારણાર્થે આપણે સર્વ આગળ
જોઈએ; અને પ્રથમ પ્રશ્નથીજ એકે એક દરેકનું સ્પષ્ટી
કરણુ મેળવીએ.

પ્રાચીન કાળમાં સાંજન્યપુર નામે એક વિશાળ શહેર
હતું. જેની અંદર ધર્મધુરંધર નીતિપાળ રાજા ધર્મની
રીતને અનુસરી પ્રજાનું પુત્રતુલ્ય પાલન કરતો હતો. તે
રાજા હંમેશાં રાત્રિના સમયમાં વેશ પલટી પ્રજાના હિતાર્થે
નગર ચર્ચા સાંભળવા નીકળતો હતો. રાત્રિના દપ્યનો પ્રાતઃ
કાળે વિચાર કરી, દુષ્ટોને દંડ કરી તથા દુઃખીજનોને દુઃખ
મુક્ત કરી અનેક અનાથોની આશિષો લઈ સુખમાં દિવસ
વ્યતિત કરતો હતો. તેના રાજ્યમાં રામ રાજ્યની માફક
પ્રજા ખુલ્લાં દ્વાર મૂકી નિર્વિઘ્ને નિદ્રા દેવીને આધિન થતાં.
તેણે ચોતાના રાજ્યમાં એવી તો સખત શિક્ષા તરફ રો માટે
રાખી હતી કે જે અવશ્ય કરતાંજ તેમના સાંધા ગમડી જતા

ધર્મિષ્ઠ રાજા હોવાથી પ્રજાને શિર રાજ્ય તરફનું કાંઈપણ
 પ્રકારનું કષ્ટ ન હતું પરંતુ પ્રજાને કટા શત્રુની ગરજ
 સારતાં વ્યસના, જો કે રાજા અત્યંત શ્રમ કરતો હતો તો
 પણ અમલદારોની બેઠરદારીનો લાભ લઈ રૈયતમાં, ઘર
 કરી ભારે ત્રાસ વર્તાવી રહ્યા હતાં. આ શરમાં વાડીલાલ
 નામે એક પ્રતિષ્ઠિત નગર શેઠ રહ્યો હતા. તેમની સાહે-
 બીની ગણના કરી શકાય તે નહતું. નોકર ચાકરો, રસો-
 ઇયા સાથે તેનું આખું કુટુંબ તથા મુનિમ અને કારકુન
 વગેરે મળી લગભગ સો માણસ વર્ષે દહાડે પોષાતું હતું.
 શેઠ ઉદાર દીક્ષના હોવાથી ગરિબો ને પ્રાદાણો તથા ચારણો
 વિગેરેને ઘટતું દ્રવ્ય આપી મદદ કરતા હતા. તેમણે દરેક
 મોટા શહેરમાં પોતાની પેઢી જમાવી હતી અને દૂર દેશ
 વરોમાં ગંજાવર વહાણો મારફત લાખો રૂપીઆનો માલ
 આપ લે થતો હતો. વધુ ન કહેતાં એટલુંજ કહેવું બસ
 છે કે તેમને નામે જંગલમાં પણ મંગલ થાય તેમ હતું.
 શેઠને વૃદ્ધાવસ્થામાં મહાપુણ્યના પ્રભાવે લહેરીલાલ નામે
 પુત્ર રત્ન પ્રાપ્ત થયું. શેઠ વાત્સલ્ય લાવથી તેને હંમેશાં
 બહુ લાડલડાવતા ને જો કાંઈ જરાપણ તેને હરેક કાર્યમાં
 અટકાવે તો શેઠ તેના પર ચીઠાઈ જતા. પાલી રીતના લાલન
 પાલનની આ રણી આ લાઈ લાહેણ ઉછર્યા હતા.

શેઠ પુત્ર રત્નની પ્રાપ્તિથી પેતાના જીવનને અહોભાવ્ય સમજતા હતા. સમજે તેમાં નવાઈ પણ નહિ; કારણ કે કુદરતી નિયમ છે કે ‘ ધાંના ત્યાં પાંના નહિ ને પાંના ત્યાં ધાંના નહિ ’ શેઠને તો બંને હોવાથી પરમેશ્વરનો મહાન ઉપકાર માનવા લાગ્યા; અને તેમણે પુત્ર જન્મોત્સવ જેવા માનસિક અપસરે પ્રાપ્તિના ભાટ ચારણ તથા ગરિ બંને પુષ્કળ દ્રવ્ય આપી સંતોષ્યા હતા.

આપણા આ લાડકવાયા લહેરીલાલ દિન પ્રતિદિન વધારે લાડમાં ઉછરવા લાગ્યા. માતાની માફક કંઠવું પણ પચ્ચ ગાપધ પાનાર મોટા લોકોને ત્યાં થોડા હોય છે. કદાપિ સુભાગ્યે માછ આવે તો પણ તે શેઠના ડરથી કંઈ કહી શકતો નહિ. જેમ જેમ ભાઈની વય વધતી ગઈ તેમ તેમ શેઠ સાથેનો સંબંધ ઉતરતો ગયો. ને સાથેજ હલકા નોકર ચાકરોનો સહવાસ વધતો ગયો. આનું પરિણામ એ આવ્યું કે લહેરીલાલ ભાગ્યેજ અઠવાડીયામાં એક વખત શેઠનું મોં જોવા પામતો; જેથી શેઠનો સહવાસ તો શુ પણ શિખામાથુના શાળે પણ અભાગ્યે કાને પડતા. તે પણ ધૂળ ઉપર લિંપણની માફક એક કાને પેસી બીજે કાને નીકળા જતા. સ્તનપાન કરાવતાં પણ માતાનો જે અર્દ્ર સમયનો સહવાસ થતો તે પણ વય વધવાથી જતો રહ્યો. ભાઈના સુભાગ્યે કદાચ

જો અદ્ય સમય મળતો તો તે પણ વિપરિત રૂપેજ પ્રત્યક્ષ થતો; જેને પરિણામે સુશિક્ષીત માતાથી મળતું ઉત્તમ જ્ઞાન કે જે સો શિક્ષકનાથી પણ વધુ કિંમતી છે તે બાઇથીના જાન્યમાંથી જતું રહ્યું અને તેના બહલામાં ઘેલીયા જેવા મૂર્ખને દુશુલ્લી માણસનો સહવાસ થયો; જેને પ્રતાપે બાઈ સાહેબ અત્યંત દુઃખી થયા; તે આગળ વાંચતાં જણાશે.

ઉપર કહ્યું તેમ ઘેલીયો. યથા નામ તથા ગુણ: તે કહે-વતનો ચુસ્ત ભકત વાણીમાં નહિ પણ કામમાં હોવાથી તેના દુશુલ્લીએ કમે કમે લહેરીલાલનામાં પ્રવેશ શરૂ કર્યો. પ્રિય વાંચક વૃંદા આવા સહવાસમાં ઉછરેલું ને માતાપિતાની નજરથી દૂર રહેલું બાળક કદાપિ ચારિત્રવાન થાય? બેશક નહિજ. આપણે આપણાં બાળકોની સંભાળ રાખવી તથા સારો સહવાસ તેમને બતાવી આપવો તે કદેક મનુષ્યની ફરજ છે. જે માતાપિતા આ ફરજ બજાવતાં નથી ને નિહોંપ બાળકને દુશુલ્લીઓની સોબતમાં રાખે છે તેઓ ઘોર નકંના ભાગીદાર થાય છે એવું આપણાં ધર્મ શાસ્ત્રોનું માનવું છે. જે આપણને પણ માન્ય રાખ્યા વિના આલે તેમ નથી.

લહેરીલાલને ઉમર લાયક થતાં મોટા લોકોની રીત પ્રમાણે
 બારે વર્ષે નિશાળે મૂક્યા. વધારામાં ઘેર કાંઈ લાયક શિક્ષક
 લાજવાનાર ન હોવાથી અને તે નિશાળમાં તથા ઘેર પણ વાંચી-
 લાલની ખિલકથી તેમને કંઈ પણ કહેતા ન હોવાથી, આપણા આ
 બાઈ બારે વર્ષે બુધવારની માફક વીશવર્ષે ઉઠા સુધી ભણ્યા; ને
 મહા પ્રયત્ને માંડ માંડ સહી કરતાં શિખ્યા. વાંચકોને
 જણાવવાનું કે લહેરીલાલ મોટાનો પુત્ર હોવાથી નાનપણ
 માંજ તેમની માતાના પિયેરપક્ષમાં ચંદનગોરી નામે ચુકન્યા
 સાથે લગ્ન થયાં હતાં. જે નામ પ્રમાણેજ ગુણોને ધારણ
 કરનારી હોવાથી ચંદન જેમ પોતાના બાળનારને પણ
 મુગંધ અર્પે છે તેમ આ શુશીલ બાળા વેરીને પણ ઉપ
 કાર કરવા ભૂલતી નહિ. તે ગરિબ પણ નીતિવાન માળાપને
 ગૃહે ઉછરેલી હોવાથી તેનામાં તવંગરના કહેવાતા ગુણો
 આવવા પામ્યા ન હતા, પરંતુ એક તાદશ ગૃહિણીને
 છાજતાં લક્ષણો સુશિક્ષણને પ્રભાવે ઉદ્ભવ્યાં હતાં. તે
 પોતાના સદાચારથી સર્વ લોકોમાં પ્રિયકર થઈ પડી હતી.
 તેનાં વખાણ કરતાં કે ચંદનગોરી, અરૂંધતી સમાન
 રમણી નિવડશે. લહેરીલાલના કાંઈ ઉત્તમ પ્રણયના પ્રભાવને
 લીધેજ વાંચીલાલે પોતાની દષ્ટિમાં તે કન્યા આઠ વર્ષની
 વય વાળી હોવાથી નાની લેખાતી છતાં પણ પોતાની બાર્યાન
 સન ન દુખાય તે વાસ્તે ઘણી ધામધુમથી તથા છાજતા

ખર્ચ સાથે વિવાહ વિધિ કર્યો. આપણા આ ભાઈ સાહેબ
 ધીમે ધીમે ખુશામતીઆઓની ટોળીમાં ફસાયા. આપણામાં
 કહેવત છે કે “ પૈસાદારના સર્વે નાળા થવા બંધ પરતુ
 ગરિબનો માઈ બનેવી ન થાય. ” તે કહેવતાનુસાર ભાઈને
 પૈસાદાર બાણી એક પછી એક એમ લગભગ પચીસ ખુશા-
 મતીઆઓની ટોળી ભૂતની માફક ભાઈની પાછળને પાછળ
 ફરવા લાગી. તેમની અસરથી તથા પ્રથમથીજ ઘેલીયાનો
 થોડો રંગ ખેઠેલો હોવાથી આ ભાઈ સાહેબનામાં ધીમે
 ધીમે એક પછી એક એમ બીડી, ગાંજો, રૂઢા, દારૂ,
 અપીણ, બુગાર, સદા તથા રંડીબાણ વિગેરે દુર્ગુણોએ
 પોતાની સત્તા જમાવવા માંડી. એવો એક પણ દુર્ગુણ
 દુનીઆમાં અતિન્વ ધરાવતો નહિ હોય કે જેણે લહેરીલાલને
 પોતાનો ઉપાસક ન બનાવ્યો હોય! આ ઉપરથી રવભાવિક
 રીતે સર્વને જાણાસા થાય કે આટલાં બધાં દુર્વ્યસનો શી
 રીતે લાગુ થયાં? તે તૃપ્ત કરવા મારી મતિઅનુસાર
 હું નિચે જે વર્ણન કરું છું તે અસ્થાને તો નહિજ લેખાવ
 નાનપણથીજ ઘેલીયાની તથા કુસંગી છોકરાંની સોબતથી
 લહેરીલાલને બીડીનો શોખ લાગ્યો હતો; જેની અંદર

લાલ ઘણા યુવાન પુરૂષો ફસાયા છે. લહેરીલાલને હવેથી આપણે ભાઈસાહેબ કહીને જ બોલાવીશું કારણ કે તેમની પાછળ ભમનારી ટોળીના તથા તેમના માનાર્થે પણ આપણે તે કહેવાની જરૂર છે. વળી વધારામાં તેમનામાં નકલી નાહોળના ગુણો પણ પુરુષ સુસ્સાથી ખીલ્યા હતા; તેથી ગુણાનુ સાર પણ આપણે કહેવું જ જોઈએ. ત્રીજું કારણ એક તે મોટાનો પુત્ર હોવાથી પણ આપણને તે નામે બોલાવવાની જરૂર છે.

પ્રિય વાચકો ! ચાલો આપણે ભાઈ સાહેબની સાથે ચાલતી ટોળીનો જરા વાર્તા વિનોદ શ્રવણ કરીએ. પ્રથમ તો ભાઈ સાહેબને દેખતાં જ તેઓ િએ જેમ વરરાજનાં ઓવારણાં લે છે તેમ ભાઈશ્રીનાં લેવા લાગ્યા. ત્યારબાદ બુશામત રૂપી શ્રવણ કરતાં મીઠું ને પરિણામે ઝેર સમાન હથીઆર વાપરવા લાગ્યા; જે આપણે ગયા પ્રકરણમાં જ વાંચી ગયા. આપણને છેલ્લા પ્રશ્નનો ખુલાસો આ પ્રકરણમાં થયો નહિ; વાસ્તે તે મેળવવા તથા આગળ શી ઘટના થઈ તે જાણવા આપણે આગળના પ્રકરણમાં પ્રવેશ કરીએ.

પ્રકરણ ૩ જી.

બીડીનું શોભિતું સરવસ.

પ્રિ. ચ વાંચક વૃંદ પ્રથમ પ્રકરણમાં વર્ણવેલી સહેલે વિષય દર્શનની બીના કેમ બની તેનો બુદ્ધાસો મેળવવા આપણું અત્રે આગમન થયેલું છે. તે ટોળી તથા લહેરીલાલ નામે વ્યક્તિત્વ આપણને પાછલા પ્રકરણ પરત્વે ઓળખાણ થયું છે, ત્યારે આપણને માત્ર તે બીના કેમ બની હશે તેજ જાણવાની આતુરતા બાકી છે. ચાલો આપણે પ્રથમ તેજ તપાસીએ. તે લાલ ટોળી ગોસ્વામિ અપભ્રંશ ગોસાંઈજી મહારાજના મંદિરની વાડીમાં રોપેલાં ફૂલ ઝાડોમાંથી લાઈ સાહેબને હાર પહેરાવવા ગુલાબનાં ફૂલ લેવા ગઈ હતી. અંદર પેસતાં જ ભાતભાતનાં પાકાં ફળોથી ઝુકી રહેલી ડાળીઓ તેમની નજરે પડી. સર્વને તે ચાખવાની અભિલાષા ઉત્પન્ન થઈ પરંતુ પુંજરીના ડરને લીધે કંઈ પણ તેને હાથ સરખો પણ અરકાવી શકે તેમ નહતું. આપણા લાઈસાહેબ મોટાનો પુત્ર હોવાથી તેને કંઈ કંઈ કહી શકશે નહિ તેમ ખારી લહેરીલાલની

પ્રસંશા કરી તે કામને માટે પ્રેર્યો. તેઓ પાછળ આવેલી
 એક નાની બારી પાસે શુભાબનાં ફૂલ વિણવા લાગ્યા;
 અને આપણા ભાઈસાહેબ પાસે પડેલું એક મજબુત
 તાકડાનું ડફલું લઈ ધીમે ધીમે વૃક્ષોપરથી ફર્યો. પાડવા
 લાગ્યા. શિષ્ય ઋતુના દિવસનો મધ્યાનકાળ હોવાથી
 પુનર્ગી મંદિરમાં અડધો ઉંઘમાં તથા અડધો જાગૃતા-
 વસ્થામાં વિચાર કરતો બિછાનામાં પડ્યો હતો. એકાએક
 પવનનું સખત વાવાઝોડું થવાથી આપણા ભાઈસાહેબ
 તથા તેમના સોબતીઓ મંદિરમાં પુનર્ગીના સામેના ખુણામાં
 ચુપકીથી બેઠા. ભાગ્યેજ અર્ધા કલાક જેટલો સમય વિત્યો
 હશે તેટલામાં ભાઈસાહેબને ખીડીની તલપ આવવાથી
 મજવામાંથી સિગારેટોની ડબીઓ કાઢી સર્વને અંક સિગારેટ
 વહેંચી. વહેંચ્યા બાદ પોતે મુખમાં મૂકી કુંકવી શરૂ કરી.
 લગભગ પચીસેક માણસોનો સામટો ધૂમાડો એકત્ર થવાથી
 પુનર્ગી કે જે અર્ધ જાગૃતાવસ્થામાં હતો તેના શ્વાસમાં
 દાખલ થયો. જોસાંઘણના પંથમાં ખીડીનો તદન નિષેધ
 કરેલો છે. વળી પુનર્ગીને સ્વભાવિક રીતેજ ખીડી તરફ
 તિરસ્કાર હતો જેથી ખીડીને કેળતાં જ તેનું લોહી ઉકળી

જતું. મંદિરના ચાર દરવાજા પૈકી માત્ર એકજ ખુલ્લો હતો. જેથી સર્વ ધૂમાડો તેમાં એકજ થયો. સિગારેટોની દુર્ગંધથી પુંજરી સફાળો બેઠો થયો અને પાતાની નિંદ્રામાં ખલેલ કરનાર કોણ છે તેની તપાસ કરવા લાગ્યો. ખુશા મતીઆઓ ચેતીને બહાર નીકળી ગયા પરંતુ લહેરીલાલ જેવા બહાર નીકળવા જાય છે તેવામાં દેવ યોગથી પુંજરીના હાથમાં સપડાયા. તે કાચી નિંદ્રામાં હો કે બીટી તરફના સ્વભાવિક વેરને લીધે હો, પરંતુ અત્યંત ક્રોધને વશ થઈ ‘ તારી લાકડીને તારો બરડો ’ એ કહેવતાનુસાર ભાઈની સ્ટીકથી જ ભાઈને વળેલો છેર ઉરાડવા લાગ્યા. મારથી બેભાન થઈ ભાઈ ભોંયપર પડ્યા પડ્યા દુઃખે ગિંચવાડા પાડવા લાગ્યા. તે ચરસામાં પુંજરી બરાબર જાગૃત થવાથી ભાઈનાં ગજવાં તપાસ્યાં તો તેમાંથી પાંચ રૂપીઆ નીકળ્યા જે પોતે લઈ લીધા. ભાઈનું નસિબ કંઈ જોરમાં હશે કે જંના પ્રભાવે તેમનાં માતૃશ્રી ઔષધમાં ‘ ઉપચોગી ’ ઝાડનાં મૂળીઆં લેવા આવતાં નજરે પડ્યાં, કે તરતજ પુંજરી સોટી નાખી દાઈ નાસી ગયો. અત્રે કહેવાની જરૂર નથી કે તેમના જીવનનું હાલતો તો ભાઈને પકડ્યા જાણી પાંચાણાજ ગણી.

ગયા હતા. ભાઈ બેભાન સ્થિતિમાં ભાંચે પડેલા છે ત્યાં તેમનાં માતૃશ્રી આવી પહોંચ્યાં. લાંબીલાલની દુઃખ પુર્ણ હાલત જોઈ માતા રોઈ પડ્યાં; ને મંદીરમાંથી શીતળ જળ લાવી મુખ પર છાંટવાથી તથા પવન નાંખવાથી ભાઈએ આંખ ઉઘાડી સચેતન થતાં વિલાસગૌરીએ ભાઈને ઘેર લઈ જવા પ્રયત્ન કર્યો છતાં માતાને પણ તુલકારી કાઢી પોતાના પરમપ્રિય ભાઈબંધો તરફ સંકેત સ્થાને ગયા. ત્યારબાદ તેઓએ ભાઈને ઉપરની બીના બનાવટી સ્વરૂપમાં સુકિતથી તેને જ મોંઢે કહી સંભળાવી.

વાંચક બંધુઓ જોઈ ભાઈની ખુશી ! આપણે કોઈ સ્થળે અપમાન થયું હોય ને તે વાત આપણા જ ભાઈબંધો આપણને કોઈ જુદા જ સ્વરૂપમાં કહે તો શું આપણે ખુશી થઈને તેમને ઇનામ આપીશું ? આ મુખાંધ કે બીજું કંઈ ? અલબત્ત, તેમનો સંગ છોડવો જ જોઈએ. પરંતુ આપણા આ ભાઈસાહેબનામાં તો અકકલના જ વાંધા, એટલે શું કહેવાનું. ઉલટા તે ખુશી થઈ ગયા ને આભાર સાથે ઇનામ આપ્યાં. પ્રિયબંધુઓ આવી ભૂલ તમે કદી કરતા નહિ ને ખુશામતને પાકો શત્રુ માની તેનાથી હમેશાં દૂર રહેજો. અરે, આપણે આપણા ભાઈસાહેબની માનીતી રાણી બીડી ગૌરીને તો ભૂલી ગયા જેવું કર્યું કરેલા વિલંબ માટે માફી માગી તેમના બાળપણમાં બનેલા બે ત્રણ બનાવો તેમની ક્રિતિના વિસ્તાર વાસ્તે લખું છું. આ સાહેબજી

એક દિવસ પોતાના એક પરમપ્રિય બાળસ્નેહિ અશશંકર સાથે તેમના પિતાના ડરથી એક પાળના કમાડ પાછળ સંતાઈને ધૂમ્રપાન કરવાની લાલચે ગયા. ભાઈએ મેમાનગિરિ સાચવવા પ્રથમ પોતાના સ્નેહિની ખીડીથી સ્વાગત કર્યા બાદ તેને પોતાના મૂખમાં મૂકી તેની શોભામાં વધારો કરી, દેશની ઉજ્જવળ આબરૂનું સંરક્ષણ કર્યું. ખીજરીતે કહેતાં આત્મવન સર્વ ભૂતેષુ એ કહેવતનું અનુસરી પારકાના દુઃખે દુઃખી થયા. શું આ ઓછી દેશભક્તિ અને ભૂત દયા ? આપણા ભાઈ સાહેબ સ્વદેશાભિમાનની સંપૂર્ણતાને ધારણ કરતા હોવાથી અજશંકરે પાકેટ ખોલી ખાસ સ્વદેશી બનાવટની દિવાસળીની પેટી કાઢી. દેશના વાતાવરણમાં સ્વદેશસેવાનું બિજ નહિ જેવું હતું ત્યારે ભાઈનામાં તો સર્વ રીતે કૃત્રીકાલી કળ વાન થયું હતું. આધુનિક સમયને અનુસરી સ્વદેશી મનાવવા ખાતર માત્ર ખાદીની ટોપી ધારણ કરી હતી, તે સિવાય બાકીનો યુરોપી ડેસ ચઢાવ્યો હતો. આપણે તેમને એકલાનેજ દોષ આરોપીએ તો તે પક્ષ કર્યો મનાય, કારણ હાલના સ્વદેશી કહેવડાવતા ઘણા સફળરૂપે ચાલના કાર્ડનો ઉત્તમ કાલીટીનો કોટ પહેરી સાથે તેને લગ્નતો વિલાયતી ડેસ લગાવતાં જરા પણ આચકો ખાતા હોય તેમ જણાતું નથી. આ મહેરબાને મસ્તકે ગુચ્છાદાર કટીંગ કરાવેલા હર રાખ્યા હતા; વધારામાં તેને ઉંચી જાતના હર ઓઢિલથી ઓળી ખુશખોદાર બનાવી, સ્ત્રીઓની માફક વચ્ચે સેંચો

પાણુ પાહવા ચૂક્યા નહતા. વળી તે, કેશ કપાળ ઉપર લટ-
કતા રાખી પ્રભુએ અર્પણા વિશાળ લલાટને આચ્છાદન
કરી દુનીયાને છંતરવાનો પ્રયત્ન કરતો હોય તેમ જણાતો
હતો. ગળામાં નંકટાઈ સાથે ડોલર, ૫ ૧ ટાઈટ શર્ટ,
ચાચના કાર્ડનું બક્રીટ, અંગ્રેજી ફરટમ ને અનુસરી શીવ-
ડાવેલો હારીંગ કોટ જેને ગુજરાતીમાં શિકારી કોટને નામે
જાણવામાં આવે છે તે, પાટલુન, અને સ્ટોર્કીંગ સાથે
હોલબુટને પાણુ ભૂલ્યા નહતા. આ રીતે ચુસ્ત યુરોપિયનને
છાજતો હંસ લગાવી હાથમાં સ્ટીક અને પાકેટમાં આફ્રીસનો
ટાઈમ લેટ ન થાય તે વાસ્તે ગોલ્ડ વાચ સાથે નીકળેલા
હતા. પ્રિય વાંચકો! તમારામાંથી એક જન વાચમાં જુઓ
કે હાલ કેટલા વાગ્યા છે. વાદવિવાહ કરી લડી મરતા નહિ,
નહિ તો યુરોપિયન ગોરા સાહેબનો રૂઆબ જુદો જ છે. જો
જો તમને હમને રાસ્કલ ના બનાવી દે. ગોલ્ડ વાચમાં
અંધારે પાણુ ચક્રચક્રિત દેખાય તેવા કાટા કેવા મુદ્દર
દિસે છે ! તેમાં કેટલા વાગ્યા છે તે તું કહીશ ? અરે
ના, આપણે ભૂલ્યા. લાવ જરા તેના માલિકનેજ પૂછીએ,
કારણ તે વાચ રાખતા હોવાથી જાણતાજ હશે. તેમાં શંકા
લાવવી તે હાલના જમાનામાં શોભે નહિ. જુઓ ઇશ્વર
સાનુકુળ લાગે છે. આપણે જાહેરે અનુશંકર જ પ્રશ્ન કરે છે.

લાઈ સાહેબ મેં હજુ સુધી લોજન લીધું નથી. વળી
મારી માતાએ કહ્યું છે કે વહેલો આવજો. તો હાલ કેટલાનો

સુમાર થયો હશે ? અજશંકરે ભયથી અચકાતાં અચકાતાં કોઈ દિવસ નહિ ને આજે માના કહ્યાની ચિવટથી વખત બાણુવા આતુરતા દર્શાવી.

તારા બાપના બુધવાર જેટલા એમાં મને શું પૂછે છે ? મારી સાથે ફરે છે ને આટલુંય ભાન નથી. જા રાંડના હવેથી મારી સાથે ના આવનો. આવા ભાઈબધો કોઈ વખત આગરૂ લેવડાવે. આપણે જાણીએ કે, કોઈ પૂછશે તો ઉત્તર દેશે માટે સાથે રાખો; પણ કર્મના જ કાળેને નિકળ અહીંથી તારૂં કાળું કર. આ પ્રમાણે ભાઈ સાહેબે રંક અજશંકરનો ઝાકળ ઉડાડ્યો. અજશંકર તો મુંઝાઈ ગયો ને મનમાં પસ્તાવા લાગ્યો કે મને વળી એ શું સુઝયુ કે એને પ્રશ્ન કર્યો. તરત જ પોતાની ભૂલ થઈ કહી પગે પડી કાલાવાલા કરવા લાગ્યો. આખર ભાઈ સાહેબ મનાયા ; પરંતુ સાથે બોલ્યા કે, જો, હવે કાલે શિખી લાવજો. અમારે તો ઉમદા ભાઈબધો હોય તેથી ચાલે પણ તારે ન ચાલે માટે ભૂલતો ના. આમ સંધિ કયાં બાદ તેમણે બીડી સળગાવવાની તજવીજ કરવા માંડી.

પ્રિય વાંચક બંધુઓ જોયો ભાઈનો રૂઆળ અને આત્માભિમાન ! ‘ નબળો માંડી રાંડ ઉપર શુરો. ’ એ કહેવતાનુસાર ભાઈએ બિચારા ગરીબ પ્રાણીપર મારો ચલાવ્યો. હશે, હાલના જમાનામાં એમ જ હોય. ચાલે આપણે જ

જોઈએ. બરાબર ગ્રીષ્મ ઋતુમાં મધ્યાહ્ન કાળને સૂચવતા બને કાંટા બાર ઉપર આવી રહેલા છે. તાપ સખત હોવાથી કાંઈ મનુષ્ય તો શું પાણી પશુ પળી પાણી જવલેજ નજરે પડે છે. તે સમયે અજશંકરે દિવાસળી લઈ, પેટી ઉપર કાકર ન હોવાથી ભાઈ સાંભળના ગળા નજીકના કાટના કાલર પર ઘર્ષણ કર્યું. તરત જ જ્યોત પ્રકટતાં જ ને કટારના લખરતા છંડાને ગરમ કર્યો. તેણે કાલર પકડ્યો ને કાલરે શટ. અજશંકરને ભાઈસાહેબ હાલવતા રહ્યા છતાં અગ્નિદેવે કાણુ જાણુ કાપાયમાન થઈને ૬ શું કાટને પાણી ઝડપવો શરૂ કર્યો. સાહેબે રીસ ચઢાવી રિટક તથા કેપ ફેંકી દઈ ચીઢાઈને નાસવા માંડ્યું. અનલને પવન મળવાથી તેજસ્વિ થતો ગયો ને તરત જ ફાગણ સુદ પૂર્ણિમાની રાત્રીએ ઉત્પન્ન થતાં હોલિકા દેવીએ લઘુ સ્વરૂપમાં જાણુ દર્શન આપ્યું. ન હોય તેવો દેખાવ નજરે પડ્યો. ‘ તમાસાને તંડું ન હોય ’ તેથી રસ્તે ચાલતા લોખ એક પછી એક દેવીને વધાવા તથા દર્શનાર્થે એકત્ર થવા લાગ્યા. થોડીવારે ત્રણે અહસ્થાનાં મનુષ્યોથી ઉભરાતો એક મોટો સમાજ દષ્ટિગોચર થયો. લોખ માંહ ૩ માંજ વાર્તાવિનેહ કરવા લાગ્યા; અને કેટલાક તો આનંદમાં તલ્લીન થઈ જાણુ નત્ય ન કરતા હોય તેવા જાણુવા લાગ્યા.

પ્રિય વાંચકવૃંદ જો કે વાત દિલગિરી ઉપજાવે તેવી છે; પરંતુ ચાલો આપણે તે લોકો શી વાતો કરે છે તે ધ્યાન દઈ શ્રવણ કરીએ.

લાલદાસ—ભાઈ શામલાલ, જોઈ મઝા કેવો મઝાનો રંગ દેખાય છે ! એને તો જાણે સ્વર્ગપ્રાપ્તિ થવાની હોય તેમ સદેહે દેવલોક લઈ જવા અગ્નિદેવ પધાર્યા છે. શું તેની મહત્તા !

શામલાલ—ભાઈ ઓળખ્યો, એતો વાડીલાવનો લહેરી જુઓ કુળને કેવું દિપાવે છે. આટલું અજવાળું કેાઈએ તેમ મારી જનમાં નથી. સપુત નર તે આનું નામ.

ડાહ્યાલાલ—ભાઈઓ તમે શું બોલો છો. તેનો બાપ તો લાખ રૂપિયાનું માણસ છે. જાણે લિંબુનું પાણી. પરંતુ તેમણે કોણ જાણે શાં પાપ કર્યાં હશે કે તેમને ઘેર આ પુત્ર રત્નનો જન્મ થયો.

હાંશિલાલ—તેમણે તો ઉનાળે પરબો મંડાવેલી ને હિમાળે હાટ ગાળેલાં નહિ તો આવો સપુત નર પેદા થાય ? જુઓ. આપણાથી વરઘોડામાં બસેક માણસ ભેગાં ન થઈ શકે ને એણેતો લગલગ પાંસસો એકઠાં કર્યાં છે ! જોયો છે આવો વરઘોડો ! કેવી બહાદુરી ? છે દુનિયામાં એની જોડ ?

અર્પણરત્નો—

એકડે એક, બીડીએ મુકાબ્યો ટેક—

મંગાવે દુશ્મન પાસે ભેખ, મારા ભાઈઓ શીખામણ
સાચી માનજો.

બગડે બે. બીડીથી થાયે ખે—

હોતે મરણને આવકાર દે. મારા ભાઈઓ.

તગડે ત્રણ, બીડીનું મોઢું રણ—

કરે પાયમાલ પુષ્કળ કણ. મારા ભાઈઓ

ચોગડે ચાર, બીડી મારે માધમ માર—

જાણે વિરલા કોઈ વાર. મારા ભાઈઓ

પાંચડે પાંચ, કરે આખા શરીરને આંચ—

નાખે દાયની મોટી ઘાંચ. મારા ભાઈઓ

છગડે છો, છે બીજી કૃત્યા કો—

એને દેશવટો તમે દો. મારા ભાઈઓ

સાતડે સાત, પીનારની વેલી ઘાત—

જરા દેખે ન તેની જાત. મારા ભાઈઓ

આઠડે આઠ, તેણે વટાળી સઘળી જાત—

ના જીવે કુંકી કંઈ ન્યાત. મારા ભાઈઓ

નવડે નવ, બીડીએ બાળ્યો દવ—

પડે નાનું મોઢું સર્વ. મારા ભાઈઓ

એકડે મીડે દશ, પ્રભુને કે' છે ખસ—

એવો બીડીનો જખરો ચસ. મારા ભાઈઓ

એકે એકડે અગીઆર, માંદા નામે પુષ્કળ ખાન
 તે તો જાણો યુનો નીરધાર. મારા ભાઈઓ
 એકડે બગડે બાર, નિશ્ચે લોહીનું પાણી ધાર
 કરે રક્તનો કદ નીરધાર. મારા ભાઈઓ
 એકડે તગડે તેર, વતાવે કાળા કેર—
 ન જીવે વચને કે છે મેર. મારા ભાઈઓ
 એકડે ચોગડે ચઉદ, છે રાક્ષસી તે ખુદ—
 પીએ લોહી તે ખુદ ખુદ. મારા ભાઈઓ
 એકડે પાંચડે પંદર, નચાડે મદારી જેમ બદર—
 પીનાર નાચે બીડી અંદર. મારા ભાઈઓ
 એકડે છગડે સોળ, કરે દેહને બેડાળ—
 યુસે તેલને રાખે ખોળ. મારા ભાઈઓ
 એકડે સાતડે સત્તર, છે જગમાં બહુ બળવત્તર—
 આપે મુગધે જાણે અત્તર. મારા ભાઈઓ
 એકડે આઠડે અઠાર, કયો દેશ નિરાધાર—
 ભૂખે સડે હજારો હજાર. મારા ભાઈઓ
 એકડે નવડે આગણીમ, કરો સર્વે તે પર રીસ—
 કરો અર્જ યુણે જુગદીશ. મારા ભાઈઓ
 બગડે મીઠે વીસ, કરો પ્રતિજ્ઞા કદી ન પીશ—
 ઠહે મુળજી ન કરશો રીસ. મારા ભાઈઓ

અલખેલી બીડી ભાગ ૨

વાંચો વાંચો !! વાંચ્યાના પૈસા નથી. માટે વાંચો !

, બાકી રહેલો અતિ રસદાયક સંવાદ તથા ગમ્મત સાથે જ્ઞાન આપનારું રમુજી ફારસ માટે વાંચો 'અલખેલી બીડી ઉર્ફે દયાહિન દૈત્યો.' ભાગ ૨ જી.

બાળકોને વ્યસનોથી અટકાવવા દરેક ગૃહસ્થને એક પ્રત અવશ્ય ઘરમાં રાખવા વિનંતિ છે. ગમ્મત સાથે જ્ઞાન મળતું હોવાથી, બાળકો હસી હસીને વાંચશે; જેને પરિણામે બીડી તથા વ્યસનોના અવગુણોથી વાકેફ થઈ તે તરફ વળતાં અટકશે.

મુળજીરામે એમ. દિવેદી

ખારા કુવાની શેરી, સોજીત્રા.

સમુદ્ર મુઠ્ઠી સ્ટ્રીટ નંબર ૫૫૬ ટાઉન-મદ્રાસ.

૧

જરા આ તરફે નજર કરો.

કેમ ભાઈ, શાનો વાદવિવાદ ચાલી રહ્યો છે ?

અરે ભાઈ, જોને કીશાભાઈની કીડમન લાઈટ બગડી છે, શંકરભાઈનો સ્ટવ અટક્યો છે અને ગોકળ ભાઈનું ધડીઆળ ચા પીએ છે. તે ક્યાં નમગવત્ તેની આ ગરબાંજ ચાલી રહી છે. કેમ ભાઈ, તમે સર્વ અંગે ફરેલા છો માટે કહો કે રાતનું, ટકાવ અને વખતસઃ કામ ક્યાં થશે ?

ઓહો ! એમાં કે ધડીના યુ ગુચાવ છો ! આપી દો એસ. જી, ટોળીઆને.

મળવાનું ઠંડાણું

'ટોળીઆ શંકરલાલ ગણુપતરામ.

ઠં. ટાંકી બજાર, સોજીયા

